

BUITEN

16^E JAARGANG N^O. 9.

ZATERDAG 4 MAART 1922.

Foto C. Steenbergh.

LAAN BIJ HET KASTEEL BOUVIGNE TE GINNEKEN.

BUITEN

Geïllustreerd Weekblad
aan het Buitenleven gewijd

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

LAAN BIJ HET KASTEEL BOUVIGNE TE GINNEKEN. ILLUSTRATIE	BLZ. 97
DE VERDWENEN DOCUMENTEN (9), UIT HET AMERI- KAANSCH VAN GARDNER HUNTING	98
DE RECHTE OPRIJLAAN, DOOR TINE COOL	99
HET VOORMALIGE FRIESMA STATE, DOOR N., GEÏLL. BLZ. 100—103	
EEN VISIOEN, EN DE AL OF NIET DAARMEE IN VERBAND STAANDE GEVOLGEN, (SLOT), DOOR GUY DE VOS. BLZ. 101	
HET STADHUIS VAN DEVENTER DOOR MR. A. LOOS- JES. GEÏLLUSTREERD	BLZ. 104—107
DE VOGELS BIJ DANTE, DOOR J. M. STERCK—PROOT. BLZ 103	
LEVEN EN STRIJD IN DE WILDE NATUUR (22), DOOR F. ST. MARS, GEAUTORISEERDE VERTALING VAN S. J. BARENTZ—SCHÖNBERG	105
DE HERSTELDE KERK TE KOOG AAN DE ZAAAN, GEÏLLUSTREERD	103
BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.	

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

Uitgave van SCHELTEMA & HOLKEMA'S BOEKHANDEL
K. Groesbeek & Paul Nijhoff -AMSTERDAM-

DE VERDWENEN DOCUMENTEN.

9) *Uit het Amerikaansch van GARDNER HUNTING*
VIJFDE HOOFDSTUK.

ER was een groot, ouderwetsch huis in Cold Spring, dat reusachtig opdook in de vroege duisternis van den Aprilavond. Er was een groote groep schuren en stallen met electrisch licht bij de deuren maar met diepe donkere ruimten er tusschen en wijde, duistere velden erachter. Er waren een dozijn knechts, die in woningen huisden op eenigen afstand van het huis, en er was een Iersche opzichter met een rood gezicht, die met een breed accent sprak en zeer bereid was gastvrijheid te verleen — tegen betaling.

Ik vertelde den Ier dat ik jacht ging maken op speciale soorten van wild, die ik in de bergen hoopte te vinden, en ik legde hem zeer zorgvuldig uit, dat het een wetenschappelijke jacht was en dat ik om gewoon wild niet gaf. Hij bekeek mij met den toegeevenden, beschermenden blik, dien zulke menschen gewoonlijk hebben voor iemand, die maar de geringste neiging voor de een of andere wetenschap verraaft.

Maar wat belangrijker was, was dat hij mij voor dien avond en den nacht volkomen vrijheid gaf overal rond te loopen, waardoor ik een beste kans had.

Ik gebruikte het avondeten met het personeel. Om onopgemerkt te blijven, sprak ik weinig en luisterde veel. Ik was niet de eenige vreemde, er waren er drie paardenhandelaars — koopers of verkoopers — tijdelijk op het landgoed, eveneens logeerend in een huisje, dat ook mij was aangewezen; bovendien waren de knechts niet nieuwsgierig naar mijn zaken. Ik trok mij vroeg in mijn kamer terug en vertrok later weer heimelijk onder bescherming der duisternis.

Het was zeer gemakkelijk naar het huis te gaan waar ik mijn pak en geweer had achtergelaten, mijn kamer binnen

te gaan en de deur op slot te doen. Het was een kamer op de tweede verdieping, hetgeen mij speet. Maar het raam was boven een afdak aan de achterzijde van het huis en zag uit op het open veld. Ik draaide het licht op en trok de jaloezie tijdelijk dicht. Toen deed ik het licht uit, opende het raam, klom naar buiten op het afdak en sprong op den grond.

Het was nog vroeg, en geen van de mannen, die met mij in het huis zouden slapen, was reeds thuis gekomen.

Eerst liep ik om het groote huis heen. Ik was bang dat er een paar honden zouden rondloopen; maar daar er geen aansloeg bij mijn eersten rondgang, gaf ik dit denkbeeld op. Ik bleef buiten den lichtkring en speurde naar hetgeen ik zou kunnen zien. Ik liep over het zachte gras om het huis. Ik viel bijna in een kleinen vijver, maar kon dit gelukkig nog juist voorkomen.

Maar in het eerst ontdekte ik bijna niets. Pas toen ik mijn tweede tocht dichterbij maakte, met het plan op de breede, donkere veranda te springen en te trachten hiervandaan door de ruiten te gluren, gebeurde er iets.

Ik was juist bij den hoek van de groote voor-veranda, en dacht erover op den vloer daarvan te springen, toen ik een stap en het geluid van mannestemmen dichtbij hoorde, en voor ik kansen kon berekenen of erover denken of mijn positie veilig was of niet, kwamen twee mannen bij de leuning aan het eind der veranda, bijna vlak boven mij, en bleven daar staan rooken en praten.

De eerste stem, die ik duidelijk hoorde, was onmiskenbaar die van Judson Bain.

Ik stond naast de dikke pilaar aan den hoek der veranda. Het was pikdonker op die plek en daarom had ik ze gekozen. Er was een gedeelte wilde wingerd vlak bij die pilaar en die beschermde mij eenigszins.

De mannen spraken over paarden. Wat zij zeiden interesseerde mij niet. Maar eensklaps kwamen er dingen, die mij snel genoeg opwonden.

„Hoe was de meid vanavond?” vroeg Bain plotseling met zijn zware, ruwe bas.

„Beter”, antwoordde de andere.

Zijn stem was effen en rustig, en hij scheen jonger te zijn dan zijn metgezel.

„Was ze geschrokken?”

„Ja, dat spreekt van zelf”.

„Heb je haar verteld waar zij is?”

„Neen”.

„Hm!”

De stem van den zwaren man was ietwat onrustig.

„Het was dwaas van mij haar hierheen te brengen”.

„Neen, dat was het niet”.

„Dat was het wel. Zij had overal heen kunnen gaan als ik haar maar had betaald en haar gezegd had te maken dat zij weg kwam.”

„Zij had naar Barnaby kunnen gaan. Wat zou haar dit belet hebben?”

„Zij zou bang voor mij geweest zijn”.

„Deed ze alsof zij bang was toen zij om geld vroeg?”

„Neen, maar ik kan haar bang maken”. De jongere man lachte, een leelijk, knorrend grommen.

„Ga erheen en probeer het nu”, antwoordde hij.

„Je kent mij niet”, zei Bain.

„Ik ken haar”.

„Moet ik haar hier houden?”

„Wat kan je anders doen. Wil je dat Barnaby een kansje heeft bij haar getuigenverhoor?”

„Ik zal haar flink omkopen”.

„Dat kan helpen — maar je zal nu ook al genoeg moeten betalen”.

„Is zij bezeerd?”

„Ik geloof het niet, maar het was een stevige rit.”

Er begon mij een licht op te gaan. Ik begreep van wie zij spraken. Het begon mij duidelijk te worden hoe Luella Westfall naar Cold Spring was gekomen.

„Geloof je dat iemand ons gezien kan hebben?” vroeg Bain.

„Het is best mogelijk, maar ik geloof het niet”.

„Wat beteekende dan dat telefonische bericht?”

De groote man kuchte en de andere zweeg voor hij antwoordde.

„Ken je den kerel, die telefoneerde?”

„Zeker”.

„Ken je den man dien hij beschreef?”

„Neen”.

„Zou het Barnaby of King kunnen zijn?”

„Nee”.

Zij waren een oogenblik stil en de rook van hun sigaren dreef in mijn richting. Weldra begon Bain weer te spreken.

„Ik zal ieder laten opletten of erook verdachte lui aankomen”.

„Dat is verstandig”, zei de ander. „En heb je het plan het meisje vanavond te bezoeken?”

„Dat zou wel kunnen”.

Zij verwijderden zich van de leuning en slenterden over de veranda. Ik kon hun gestalten zien, maar durfde ze niet naderen. Zij stonden nu in het schijnsel dat uit de open straatdeur viel, en ik kon zien dat de kleinste man weinig meer dan een knaap was. Weldra gingen beiden naar binnen.

Ik draaide weer om het huis heen, kijkend naar de bovenramen. Ik redeneerde dat elke kamer waar het meisje opgesloten kon wezen een licht zou hebben, maar dat de luiken gesloten zouden zijn.

Ik keek uit naar zulk een venster. Ik sloop rustig tusschen de boomen en struiken door, en toen weer over het breede grasveld, dat heel donker lag onder een bewolkten, maanloozen hemel.

Plotseling, alsof het geluk besloten was mij dien nacht te begeleiden, ging een deur open en een man kwam buiten en sloeg de richting der schuren in. Het was Bain.

Een ingeving volgend, liep ik hem na. Ik rende licht over het gras. Hij bleef op een kiezelpad dat leidde naar de oprijlaan voor den grootsten paardenstal. Daar maakte hij een bocht en liep langs den voorkant van het donkere gebouw en ging den hoek om. Hij liep in absolute duisternis maar het gelukte mij toch hem te volgen. Ik werd geleid door het geluid van zijn voetstappen nadat wij de ruimte tusschen de gebouwen hadden betreden, en ik volgde hem zoo stil als ik kon. Een keer bleef hij stilstaan en ik vreesde al dat hij mij had gehoord, tot ik het knippen van een poortgrendel hoorde en ik wist dat hij het hek was doorgeslagen. Ik haastte mij toen, vond het hek en ging geruischloos verder. Ik ontdekte zijn gestalte weer tegen een verhooging van den grond, waar hij onduidelijk zichtbaar was tegen den somberen hemel. Toen kwam ik op een veel beloopen pad. Het pad leidde door een veld; toen langs 'n luidruchtig kabbelend beekje, over een bruggetje en aan een steilen oever aan den overkant.

Wij kwamen aan een klein boschje nadat wij een veld bij het beekje hadden overgestoken. Ook hierin volgde ik Bain. Hij deed echter slechts enkele stappen in de donkere schaduw onder de boomen, voor hij stilstond. Ik was dicht bij hem gekomen dan mijn bedoeling was, toen het ophouden van zijn voetstappen mij waarschuwde te blijven stilstaan.

Plotseling klonk de zware stem van den man uit de duisternis en de stilte: „Wel?” zei hij. „Ben je bereid verstandig te zijn?” Ik was een oogenblik verbluft. Maar weldra begon ik den toestand te begrijpen.

„Ik ben gekomen om met je te praten”, vervolgde de man. „Heb je er genoeg van hier opgesloten te zijn?”

Ik hoorde geen enkel antwoord op zijn vragen. Ik vroeg mij verbaasd af op welk een plaats wij gekomen waren. Een oogenblik later echter hoorde ik het geluid van een slot of een grendel in een houten deur. De gevangene was blijkbaar in deze hut op den begroeyden heuvelrand — een plek zoo eenzaam als maar bij mogelijkheid was te vinden, binnen het bereik van Cold Spring.

Ik wachtte. Ik hoorde het kraken van zware scharnieren, het haastig aanstrijken van een lucifer. En toen vlamde een geel licht op en ik zag Bains vet gezicht en mollige handen erdoor beschijnen.

Hij stapte dadelijk naar binnen. Ik had juist tijd om te zien dat de deur van dik eikenhout was, met een zwaren balk aan den buitenkant en een dikken ijzeren grendel. De man sloot ze echter onmiddellijk, bleef zelf binnen, en de duisternis om mij heen was even dik als te voren.

Voorzichtig liep ik vooruit en luisterde. Geen geluid kwam uit de hut, en ik vreesde dat ik iets belangrijks verzuimde. Maar toen ik een plek bereikte, ongeveer zes voet van de deur, hoorde ik de stem van den man weer en ik zag opnieuw licht door de kier van de deur schijnen.

„Ben je bereid verstandig te zijn?” vroeg hij weer.

Geen antwoord.

„Praat liever en doe wat ik beveel. Je zult er geen spijt van hebben...”

Stilte.

„Kom, kom! Wees niet dwaas”.

Geen woord of geluid, wat dan ook. Ik was verbaasd door den moed van het meisje dat den man zoo durfde behandelen — den man die haar cipier was — nadat zij hier eenigen tijd in de duisternis had doorgebracht.

„Je bent een koppige, kleine duivelin”, zei Bain.

Toen er weer geen antwoord kwam, begon hij plotseling te lachen.

„Je bent een heel gewone gekkin. Wil je geen geld hebben? Verlang je niet naar je vrijheid, hè? Wil je graag hier slapen en honger lijden? Wat zeg je wel van de spoken uit het bosch als gezelschap? Zou je niet een matras willen hebben om op te liggen? Of wat water om te drinken?”

Hij zweeg weer, maar op zijn woorden volgde evenmin antwoord als te voren.

Mijn bloed begon te koken bij de wreedheid van den man. Zijn gedrag was schandelijk tegenover een vrouw. Maar ik beheerschte mij.

De man scheen nu genoeg te krijgen van het koppige stilzwijgen van zijn gevangene. Dit zei hij met ruwe woorden. Dat waarschuwde mij ook dat zijn bezoek aan de hut ten einde liep en ik had juist den tijd opzij te springen naar het gras, toen de deur werd geopend, gesloten en gegrendeld en Bain liep weer het pad af.

Ik wachtte tot zijn voetstappen wegstierven op het pad. Mijn vingers jeukten om den balk en den grendel te pakken te krijgen. En toen ik eindelijk dacht dat ik mij veilig kon bewegen, liep ik haastig naar de deur. Ik sprak luid en snel om de gevangene te waarschuwen dat een vriend en niet een vijand haar thans kwam bezoeken.

„Vrees niets”, zei ik. „Ik ben een vriend. Ik ben gekomen om u hieruit te laten — om u van Bain weg te voeren. Ik kan u helpen ontsnappen en u kunt mij helpen”.

Ik maakte onder het spreken snel de sluiting van de deur los. Ik wachtte niet op antwoord, ik had het niet nodig. Ik hoopte alleen maar dat het verschrikte meisje rustig mijn plan tot ontsnapping zou volgen.

Ik duwde de deur open en voelde naar een lucifer in mijn vestzakje. Ik liet mijn stem tot een gefluister dalen en over den drempel stappend, trachtte ik den lucifer aan te strijken op het vochtige hout naast mij. En toen, plotseling, zonder enig spoor van waarschuwing, viel iets zwaars en wreeds en verpletterends op mij neer, met een vreeselijken slag op mijn nek, die mij voorover deed vallen, wankelend, verblind en verdoofd, op den vloer, terwijl een miljoen lucifers voor mijn oogen dansten en mijn bewustzijn langzaam verdween.

(Wordt vervolgd).

DE RECHTE OPRIJLAAN.

De oprijlaan, de rechte, die naar het voorplein gaat.

Zij is zoo lang, dat er eerst niets van het huis te zien is, maar dan komt daar een belemmering in de verte voor het gezicht, die grooter wordt, die ineens doet voelen, hoe hoog opgaande de boomen zijn waaronder men gaat en deze, in wisselwerking, versterken de aandacht voor het gebouw, wat het doel is van de laan.

Een oprijlaan, immers, is een brenger naar iets, dat belangrijker is dan zijzelf, het eindpunt.

De verwachting hiervoor levendig te houden is haar taak, en zoo mag zij niets dulden dat hiervan afleidt, maar zal integendeel alles concentreeren, zoodat een verlangen ontstaat te komen, bij dat bijzondere, dat wenkt.

Een te lange oprit is niet goed, die vermoeit.

Een te korte, geeft geen opwekking.

Een te breede, neemt de statigheid weg, neemt het rijden van de boomen weg.

Een te smalle neemt de verwachting weg en de voornaamheid.

Alles moet in aansluiting zijn met het doel van den oprit.

Een blanke, witte berkelaan zal niet naar een oud patriciërs-huis brengen, dat zullen de beuken doen, de berken zullen ophouden waar de schaapskooi staat met het breede dak over de lage muren en de deur, die wijd open staat.

De beukenoprit brengt niet naar wijd openstaande gastvrijheid, de hooge, rijzende stammen, met de takken tot aan de wolken, de groene zuilen van den winter, brengen eerbiediglijk een ieder nader tot de huizen, waarvan de deuren die gesloten zijn, alleen maar te bereiken zijn, door de trappen te bestijgen, de trappen met de leuning.

Het doel beheerscht dus den oprit en geeft hem zijn karakter.

TINE COOL.

WAND VAN DE „FRIESMA STATE“-KAMER IN HET PRINCESSEHOF TE LEEUWARDEN.

HET VOORMALIGE FRIESMA-STATE.

ELKE provincie heeft of had hare bijzondere eigenaardigheden. Zoo bezat de provincie Friesland een paar eeuwen geleden, een groot aantal „stinsen” of „staten”, die meestal op de grens van een van de 365 dorpen of dorpjes gelegen waren. Dat was nog in den goeden ouden tijd vóór de diligence en de trekschuit.

Verschillende geslachten, welke die stinsen bewoonden, zijn nu uitgestorven. Van andere hebben de nakomelingen de noordelijke provincie metterwoon verlaten, en zoo zijn de meeste van die stinsen of staten ook verdwenen. Hier en daar duidt nog een hek of poort, of een gedeelte daarvan de plaats aan, waar ze vroeger stonden.

Zoo is het ook gegaan met Friesma-State, dat even buiten het dorpje Idaard, op een uur afstand ten zuiden van Leeuwarden, gelegen was.

Het werd gebouwd in 1612 door Abraham van Roorda, die tusschen Idaard en Grouw woonde. Zijn neef Karel van Roorda, gehuwd met Lisk van Wissema, erfde het van hem. Toen hij in 1635 grietman van Idaarderadeel werd, liet hij het huis ombouwen en vergrooten; hij legde er tuinen, singels en grachten om, en bewoonde het met zijn gezin. Hij woonde vroeger te Roordahuizum, op 20 min. afstand van Idaard, welk dorp zijn naam aan hem ontleent. Hij stierf in 1670. In de kerk te Idaard bevinden zich twee rouwborden met wapens van hem en zijne vrouw. Hij vermaakte aan de kerkvoogdijen te Idaard, Grouw en Roordahuizum verschillende landerijen. Zijne dochter, Sophia van Roorda, gehuwd met haar neef Johannes van Velsen, kolonel van een regiment voetknechten, erfde Friesma-State. Dit echtpaar woonde er tot 1728. Twee groote wapenborden, versierd met houtsnijwerk, waarop geschreven staat dat ze in de Kerk te Idaard begraven zijn, hangen aldaar

In het Friesch Museum te Leeuwarden is eene teekening van het huis, zooals het er in dien tijd uitzag. Na dien tijd,

vermoedelijk onder de volgende bewoners, is de linkervleugel van het gebouw wederom verbouwd en vergroot, en het huis aan den achterkant opgetrokken. De rechtervleugel, waarin stallen, schuren, koetshuis enz., is altijd in den oorspronkelijken toestand gebleven.

In den linkervleugel bevond zich links van de vestibule een zaal, waarin een 17de eeuw's goudleer behang, en een geschilderd plafond, voorstellende in het midden de opgaande zon, in de hoeken de vier jaargetijden. Boven de deur was een paneel met „witjes.” Dit laatste en het plafond zijn niet bewaard gebleven. Het goudleer behang, dat van 1882 af — toen Friesma-State is afgebroken — tot vóór twee jaar bewaard werd in het Kunstnijverheid-museum te Haarlem, is bijzonder goed geconserveerd en van groote schoonheid. De motieven zijn gestyleerde bloemen, vogels, vruchten en ranken, en de kleuren zowel als de verschillende teekeningen zijn zeer fraai. Bij de afbraak bleek dat het huis grootendeels van eikenhout was gebouwd.

Van 1728—1761 woonden op Friesma-State Arent Cornelis van Scheltinga, volmacht ten landsdage van Friesland, gehuwd met Jetske Wiskia van Viersen. Ook hun grafsteen bevinden zich in de kerk.

Bij hun dood erfde hun zoon Cornelis van Scheltinga, grietman van Idaarderadeel, Friesma-State. Hij was gehuwd met Aletta Aurelia v. Haersma. Op een der gebrandschilderde vensters in de kerk komen hunne wapens voor; hun grafzerken bevinden zich eveneens in de kerk.

Hunne dochter, Jetske Wiskia, was gehuwd met Johannes Casparis Bergsma, grietman van Oostdongeradeel, wonende te Damwoude.

In 1813 erfde hun zoon, Cornelis Bergsma, Friesma-State van zijne grootouders. Mr. Cornelis Bergsma, grietman, later burgemeester van Idaarderadeel, was de laatste bewoner. Hij was gehuwd met Helena van Enschut, dochter van

prof. van Enschut te Utrecht en Maria Agneta d'Achard, die in 1864 overleed.

Hij bewoonde Friesma-State tot aan zijn dood in 1881. Daar noch zijn zoon, Mr. Willem Bergsma, burgemeester van Menaldumadeel, noch zijne dochter Maria Agneta Isabella, echtgenoot van Dr. Lobry van Troostenburg de Bruyn, het wenschten te bewonen, werd Friesma-State in 1882 verkocht en in het volgende jaar afgebroken, en geheel tot weiland teruggebracht. De oprijlaan en een groote beuk hebben nog eenige jaren de plaats aangegeven, waar het slot gestaan heeft.

De jongste kleindochter van Mr. Cornelis Bergsma, Mej. Maria Agneta Isabella Lobry van Troostenburg de Bruyn, heeft verschillende voorwerpen van waarde, w.o. het goudleerbehang, afkomstig van Friesma-State, verzameld en bijeengebracht, gedreven door den wensch om later, op de plaats waar het oude slot stond, een kleine stichting te bouwen en daar alles onder te brengen. De tijdsomstandigheden maakten het echter onmogelijk om reeds bij haar leven die wensch werkelijkheid te doen worden, en de dood maakte plotseling een eind aan alle plannen. Haar zuster heeft, om nog zoo veel mogelijk die wenschen in vervulling te doen gaan en alles bij elkaar te houden, twee jaar later een en ander aan de Gemeente Leeuwarden aangeboden.

In het „Prinsessehof” te Leeuwarden, de vroegere woning van Maria Louise, weduwe van Johan Willem Friso, en algemeen bekend als „Marijke-moei”, wordt door haar een kamer ingericht ongeveer in den stijl van dien tijd. Het huis is thans eigendom van de gemeente. De kamer, die onder leiding van den architect H. K. Kramer in orde werd gemaakt, en nu gereed is, zal eind Februari of Maart aan de Gemeente worden overgedragen, en voor belangstellenden ter bezichtiging worden opengesteld.

Een visioen, en de al of niet daarmee in verband staande gevolgen.

(Slot).

DIEN namiddag zouden we koffiedrinken in Philipp's studeerkamer, die tegelijk bibliotheek was. Deze kamer was het eenige reeds geheel gemeubelde vertrek. Philipp had twee kamers door laten breken, en in plaats van de scheidingsmuur was een boogvorm aangebracht. De ruimte was zeer groot en er waren verscheiden ramen, die naar drie kanten uitzagen: twee naar het meer en één naar den voorhof. Er stonden twee hooge porceleinen kachels, welke geheel beschilderd waren met kleurige ongelijke blokken, hetgeen een mooi effect maakte. De wanden waren gedeeltelijk met tapijten behangen, gedeeltelijk bedekt door boekenrijen. Enkele reusachtige meubelstukken stonden er, o.a. eenige olifantstoelen, een bureau, welks omvang een kleine kamer kon beslaan, een stel enorme Sèvre vazen enz. Het geheel maakte een groot-schen indruk en was toch zeer huiselijk, daar de weinige meubels wat grootte betreft, in evenredigheid waren met het vertrek. Verder gaf de aangename warmte, die de twee kachels verspreidden, het licht van de ondergaande zon, dat van het voorhofraam binnenkwam en op de gedekte tafel scheen met de traditioneele zilveren koffiekkan, de warme kleuren van de tapijten aan den wand en op den grond, terstond een huiselijk gevoel.

„Laten we maar beginnen en niet op Kubiak wachten”, zei Philipp toen we binnenkwamen. „Je kunt zoo weinig op hem rekenen.”

We zetten ons dus aan de koffietafel,

FRIESMA-STATE OMSTREEKS 1800.

waarop het servies schitterde in de laatste stralen der zon. Philipp sneed de groote tulband aan, die reeds een vóórvreugde van Kerstmis was.

We genoten van de prachtige uitzichten uit de vensters: op het Westen de voorhof, met de oude muren en stallen en de goudschitterende zonsondergang; op het Noorden en Oosten het reeds kleurloos wordende meer, dat, in zijn grijze ijsketenen als 'n machtig bedwongen rivier tusschen zijn boschrijke oevers lag. Doodstil stonden de boomen in denschemernevel. Men hoorde buiten het omhakken van een boom — het was de tuinman die bezig was een spar tot kerstboom te verheffen.

Welk een vrede, na het geroezemoes van Berlijn!

Doch het drukkende gevoel, dat men „onbestemde nerveuse angst” noemt, had me niet verlaten. Steeds weer zocht ik naar een grond ervoor, doch tevergeefs. Hoe dikwijls hebben wij gevoelens, waarvan we de oorzaak niet kunnen ontdekken? Soms is het als een verre, schoone herinnering, die langs ons gaat en ons even met een geluksgevoel doordringt — we kunnen de herinnering niet thuis brengen. — Soms ook is het, als dreigden verschrikkingen ons te naderen; we worden angstig, gedrukt, zoeken naar een uitleg ervoor en zeggen „dat er zeker iets gaat gebeuren.” Dan gebeurt er echter meestal niets. Zulke angstgevoelens zijn „onbestemde” — een goed woord voor iets, waarvan men niets weet.

HOEKJE VAN DE KAMER IN HET PRINSESSEHOF MET DE PORTRETTEN DER LAATSTE BEWONERS VAN FRIESMA-STATE. IN HET MIDDEN HET PORTRET DER SCHENKSTER.

„A penny for your thoughts,” klonk Herbert's jongensstem, en hij boog zijn aardig hoofd naar me toe. — Er is altijd iets opwekkends, iets rustigs aan Herbert. Zijn gezicht met de openhartige uitdrukking, zijn zorgeloze manieren, heel het jonge, zwierige, door en door mondaine aan hem, als bestond de wereld uit één sierlijke vreugde-roes waaraan geen eind komt, — werkt vooral in donkere stemmingen als een geneesmiddel op me. Zooals hij daar zat in zijn keurige kleren, het eene been los over de armleuning van zijn stoel, de verlakte schoenen, de zijden sokken, het gemakkelijke, rustig weelderige van zijn uiterlijk — men kan het onbenullig noemen of cynisch of onschuldig — enfin, hij verjaagt meestal mijn hersenschimmen en ge-grübel.

„Ja — hij is buitengewoon stil,” merkte Philipp op, over mij sprekend als een afwezige.

„Is er iets? Hindert je iets?” vroeg Herbert deelnemend.

„Nee — niets; — ik — ik — verwonder me alleen, dat Kubiak er nog niet is.”

„O — 't is best mogelijk dat hij niet komt. Zoo is hij nu eenmaal, onberekenbaar met afspraken waar 't betreft uit zijn huis te moeten gaan. Als hij werkt, vergeet hij allen tijd.”

„Wat werkt hij?”

„Ethnologie — dat is zijn lievelingsstudie.”

„Is hij een Pool?”

„Ja — zijn vader was een Pool. Van zijn moeder weet ik niets. In ieder geval — hij heeft in 't geheel geen Poolsch type.”

„Zooals b.v. die man in 't dorp, die het warenwinkeltje heeft — hoe heet ie? Hij was hier vanmorgen.”

„Steffen. Ja, dat is een echte en zijn vrouw ook. Ze komt hier wel eens — dat is een ongelukkige ziel.” Hij zweeg even en vervolgde toen: „Hij slaat haar en de kinderen. Tatja interesseerde zich zeer voor haar en heeft haar vertrouwen gekregen. Het is typisch: terwijl ze zelf flink en sterk is, en gemakkelijk voor zich en haar kinderen 't geld kon verdienen, blijft ze toch bij haar man, die haar werken en moeiten beloont met mishandeling en schelden. Tatja heeft haar eens geprobeerd uit te leggen, dat het beter was voor haar en hare kinderen, van haar man weg te gaan; maar ze zegt, dat ze dat nooit zou kunnen — uit medelijden voor hem! Hij is n.l. tuberculeus en kan niet werken.”

„Daarom hoeft ze zich niet te laten mishandelen!”

„Ja — dat schijnt een Slavisch begrip te zijn, tenminste, men treft het in Rusland veel aan, — veel meer dan in West-Europa.”

„Onbegrijpelijk — zoo'n arme vrouw,” zei Herbert.

„Doet Tatja nog iets voor haar?”

„Nee — mijn vrouw heeft getracht haar Westersche begrippen bij te brengen, maar 't helpt niet. Ze schijnt ten slotte zich gelukkiger te voelen bij dezen man, die haar slaat, dan zonder hem. Ze beweert, niet buiten hem te kunnen. Ja, dat beweert ze!”

De zon was ondergegaan en we zaten in diepe schemering. Mijn gedrukte stemming nam toe.

„Waar woont Kubiak? vroeg ik Philipp.

„Aan den overkant van het meer, juist achter het bosch, dat je van hier uit ziet.”

„Hoe lang is het rijden?”

„Een goed half uur.”

„Ik ga naar hem toe,” zei ik, opstaande.

„Je kent den weg niet eens! wat heb je toch? Hij komt wel, of anders morgen. En in 't donker is de weg moeilijk te vinden voor je.”

„Laten we dan samen gaan.”

„Danke — ik maak me niet ongerust over hem.”

„Ja — ik weet niet wat het is — het is onbegrijpelijk — maar ik heb angst — ik wou dat hij al hier was. Ik ben bezorgd over hem.”

„Nu — ik kan je in zoover geruststellen,” zei Philipp, „dat Kubiak X-maal belooft te zullen komen en die belofte niet nakomt. Maar waaróm maak je je bezorgd over hem?”

Ik antwoordde niet en liep de kamer op en neer. Telkens weer drong zich dat beeld aan me op van den anderen Kubiak in Berlijn, — en diens angst-blik vervolgde me.

„Heb je niet een glas wijn voor hem?” vroeg Herbert aan Philipp, als was ik een zieke.

„Laten we eerst wat licht maken,” antwoordde deze, een Bensol-lamp aanstekend, die de kamer verlichtte als was het helder dag.

Mijn twee vrienden keken me opmerkzaam aan.

„Hij ziet er niet ziek uit, wat?” merkte Herbert op.

Philipp schudde langzaam het hoofd en zijn heldere grijze spot-oogen keken me vast aan.

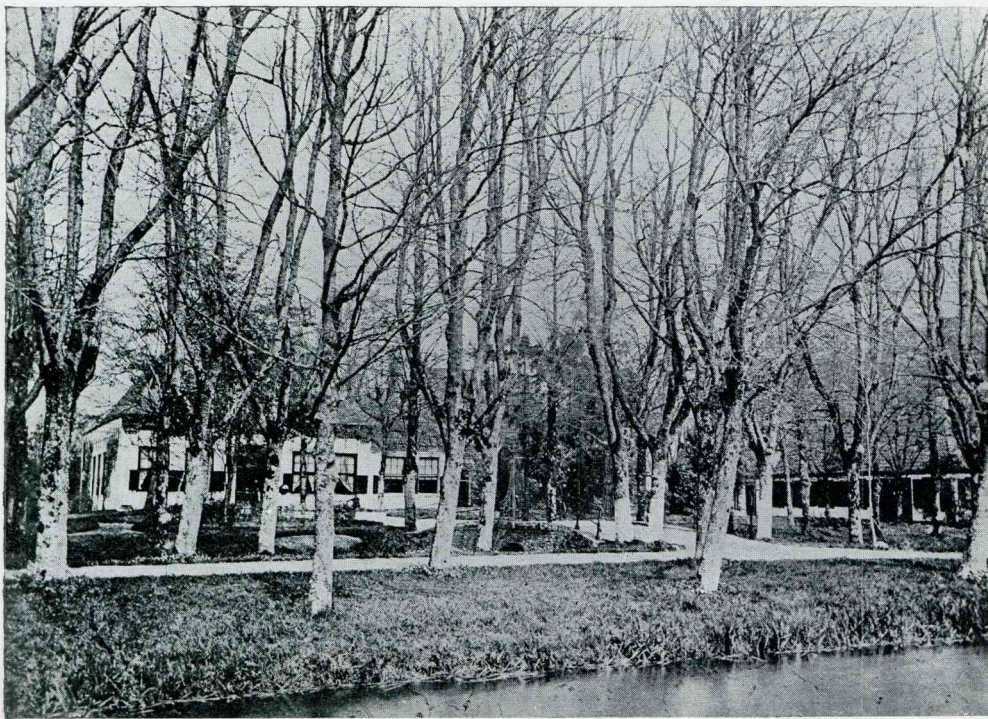
„Je hebt teveel gefuifd in Berlijn — je zenuwen zijn van streek —,” glimlachte hij. „Ik zal je iets halen, dat je opwekt.” En hij vertrok met zijn zaklantaarn en zijn revolver. Want het was gewaagd 's avonds ongewapend in de kelderverdieping te gaan, waarvan de drie ingangen nog niet veilig afgesloten konden worden.

Ik heb me met alle macht probeeren te onttrekken aan mijn angst, en getracht zooveel mogelijk deel te nemen aan het gesprek van dien avond. Ook na het avondeten gingen we weer in Philipp's kamer zitten, rookten, praatten, vertelden elkaar velerlei over ons leven — want daar we alle drie slechte briefschrijvers zijn, valt er over twee jaren heel wat te vertellen — en bespraken verschillende boeken. O.a. het zeer bekende *Das Heim und die Welt*, van Rabindranath Tagore. Herbert had het prachtig gevonden en het zich daarom aangeschaft; Philipp kritiseerde het scherp, vond het psychologisch onjuist, stelde het ver beneden b.v. een werk van Dostojewski en zei, dat Tagore beter deed filosoof en dichter te blijven dan romanschrijver te worden. Ik, die het boek slechts pas half had gelezen, vond de stijl en taal zeer schoon, doch de karakterteekening primitief — maar, in aanmerking genomen dat er toestanden in beschreven worden van een ander ras, van een ander werelddeel, waar alles zoo anders is als bij ons, — is het me interessant het te lezen. Toch had het me teleurgesteld in mijn verwachtingen erover. Hier en daar moest ik denken aan Dickens, die één deugd of één ondeugd in één mensch personifieerde.

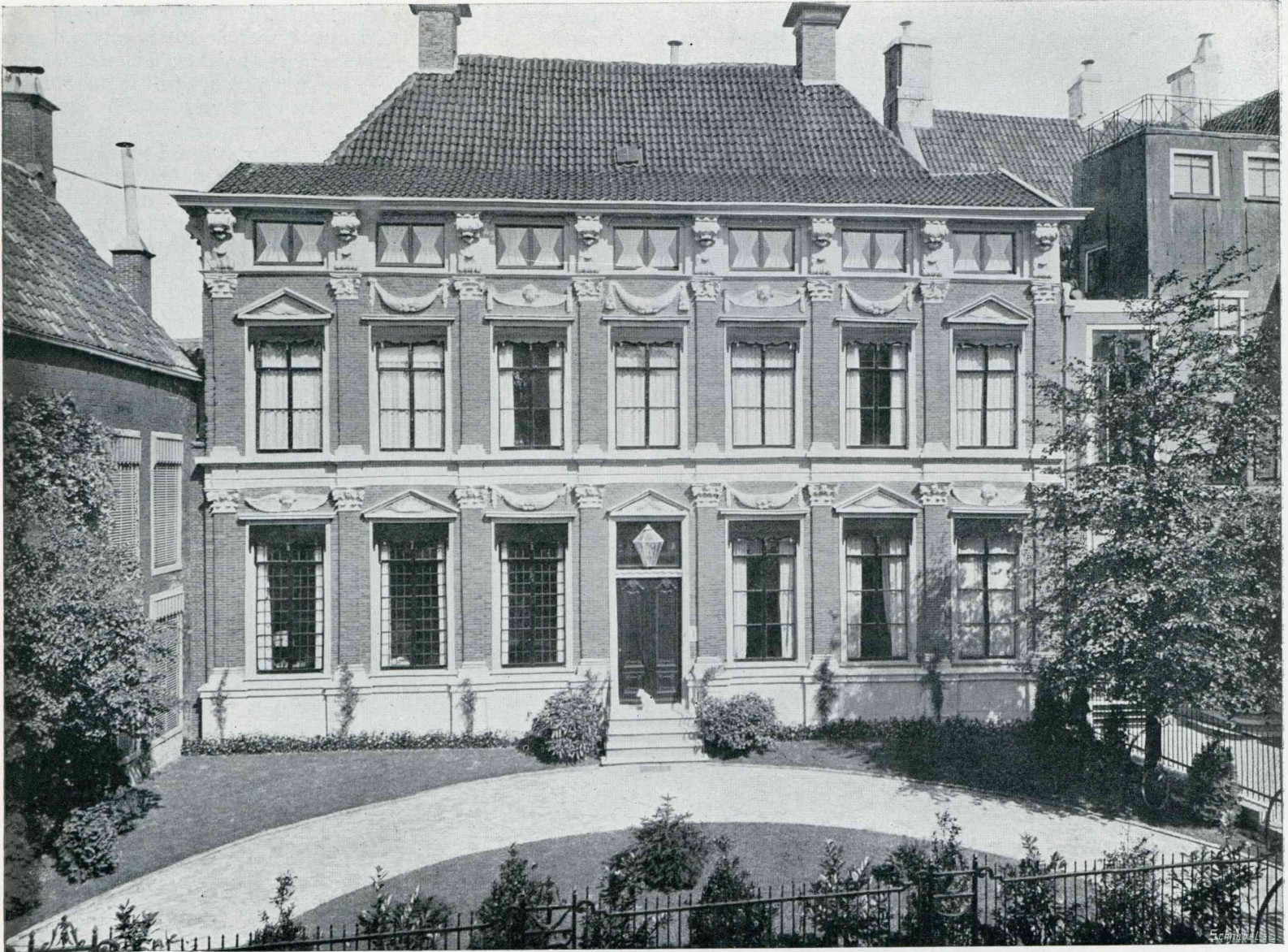
Voor we aan tijd dachten, was het reeds middernacht.

Kubiak was niet gekomen.

Zelfs toen kwam nog even de gedachte bij me op, naar hem toe te gaan, maar ik verwierp die dadelijk als onmogelijk. Ten eerste, had Philipp niet gezegd, dat Kubiak er moeilijk toe te brengen was uit zijn huis te gaan? Er was dus geen reden voor mij om te denken, dat hem iets was overkomen, daar hij ook nu, naar alle waarschijnlijkheid, eenmaal thuis zittend, er niet toe had kunnen komen zijn beloofd bezoek te maken. — Ten tweede, ik zou alleen den weg in 't duister niet kunnen vinden en Philipp noch Herbert zouden met me mee willen gaan, daar ze lachten om mijn beangstheid. En dan — het was me, of ik over mijn obsessie heen was gekomen. Ik

FRIESMA-STATE IN 1881.

HET PRINCESSEHOF TE LEEUWARDEN.

voelde me lichter en prettiger dan tevoren, en toen Philipp voorstelde nog wat op te blijven, stemde ik daar graag in toe.

Het werd laat, dien nacht. Philipp, die een zeer goed verteller is, beschreef ons zijn leven in Parijs, Weenen, München, Rusland.

„Vóór ik veertig jaar ben, wil ik nog een paar jaren leven op een Zuid-zee-eiland,” besloot hij. „Als ik ouder ben zou ik daar misschien niet meer toe komen, zou ik den moed niet hebben voor zoo'n onderneming; en dan wil ik ten slotte ook mijn eigen huis bewonen hier in Duitschland.”

We spraken nog over de natuur daar, voor zoover we die kenden uit boeken en van menschen, die er geweest waren, en daarna gingen we slapen.

Het was tusschen twee en drie uur.

Ik sliep onmiddellijk in en werd den volgenden morgen eerst wakker, toen de zon door de hartvormige kijkgaatjes der blinden scheen.

Opgefrischt, vroolijk, heb ik me snel aangekleed, me verwonderend nog niets van de anderen te hooren. Ik voelde me vrij van elke obsessie en geheel tevreden, met groote levenslust.

Toen ik klaar was opende ik mijn ramen en deed me te goed aan de heerlijke morgenlucht. Daar viel ineens mijn oog op de gestalten van Philipp en Herbert, die te paard langzaam den weg van het meer terugkwamen.

„Héla!” riep ik van uit het raam. „Ik kom bij jullie!” en zonder hun antwoord af te wachten, liep ik snel mijn kamer en die van Herbert door, naar de middenzaal, waar een breede deur en trap toegang gaven tot den tuin. — Het was zulk een reine, opwekkende lucht buiten, de sneeuw was droog, dat ik dadelijk den op mij toesnellenden Rustan uitnoodigde tot een partijtje stoeien. We rolden door de sneeuw en vermaakten ons een oogenblik samen, tot we het op een loopen zetten en ik in minder dan geen tijd mijn vrienden had ingehaald.

„Morgen! Hoe gaat het?” riep ik, en terstond viel me hun beider stille gezichtsuitdrukking op. Vooral Philipp zag zeer

bleek, en zijn verstandige oogen keken diep bedroefd.

„Wat is er?” vroeg ik, hen beiden aanzien.

„Toch geen slecht bericht van Tatja?” zei ik, Philipp bij den arm grijpend.

„Kubiak is dood,” begon Herbert, en hij vervolgde snel, opgewonden:

„Vanmorgen was ik al vroeg op en ging naar buiten, toen iemand uit het dorp me tegemoet kwam en het me vertelde. Gisterenavond zijn er vijf mannen in Kubiak's huis gedrongen, gemaskerd en gewapend, en hebben hem en zijn hond doodgeschoten. Alles hebben ze geplunderd en gestolen, en de politie is bezig ze te zoeken. — We zijn erheen gereden en vonden de huishoudster wanhopig. Het moet tegen twaalf uur gebeurd zijn.”

„Hebben jullie hem gezien?” vroeg ik. Ik kan niet de gevoelens beschrijven, die over me kwamen. Eigenlijk was het voornaamste een groote dofheid, als kon ik moeilijk denken.

„Ja,” zei Herbert weer, „hij had een schot aan den slaap, en moet wel terstond dood zijn geweest.”

.....
Ik dacht aan mijn visioen en mijn vreemde angst sindsdien tot gisterenavond. Was deze hiermee in verband te brengen? Was het „visioen” een voorzienige waarschuwing geweest? Had ik gisteren, als gedwongen door mijn bezorgdheid, naar Kubiak toe moeten gaan en hem helpen? Maar wat hadden wij tweeën nog kunnen doen tegen vijf? Ja, als Philipp en Herbert mee waren gegaan! Maar de Voorzienigheid had moeten rekenen op eenige ongeloofigen.

Kubiak was me wel een vreemde; maar het is wonderlijk hoe sympathiek me zijn verschijning was geweest en hoe ik me, misschien ook door het visioen en mijn tijdelijke overgevoeligheid, tot hem aangetrokken had gevoeld.

Ja, dit is nu de geschiedenis. Merkwaardig is ze mezelf, en een uitleg weet ik er niet voor. Misschien is ze echter in 't geheel niet merkwaardig.

GUY DE VOS.

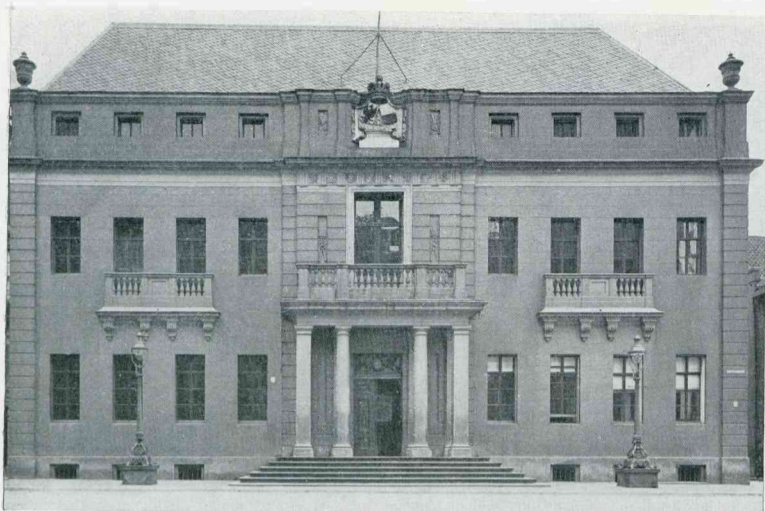

Foto C. Steenbergh.

DE VOORGEVEL VAN HET STADHUIS VAN DEVENTER.

HET STADHUIS VAN DEVENTER.

HET Stadhuis was oudtijds voor de burgers het symbool van vrijheid en rechtszekerheid; binnen zijn muren immers zetelde het eigen bestuur, en meestal ook de eigen rechtspraak. En hoe meer men zich bewust was van de macht en den bloei der stad, des te sierlijker en trotscher bouwde men zich het Huis, dat, als 't ware wachter over de stedelijke vrijheden, tevens sprak van den bloei der stad en den fieren zin harer burgerij.

Zeer sterk hebben de Zuid-Nederlanders de symboliek van het Stadhuis gevoeld; vele praalgebouwen bewijzen dat nog heden ten dage. En als iets van zelf sprekends bouwden zij hunne stadhuizen in het hart der stad, zoo eenigszins mogelijk aan het hoofdplein.

Maar ook de nuchterder Noord-Nederlanders hebben zich over 't algemeen bejverd, het Stadhuis tot een sieraad der plaats te maken, dat door afmetingen en schoonheid den vreemde erbieid inboezemde voor hen, die het voor hunne bestuurders hadden opgericht. De Deventenaren echter schijnen in de 17e eeuw voor de symbolische beteekenis van het Stadhuis blind te zijn geweest. Zeker was dat Jacob Romans, de architect van Willem III, 1) naar wiens ontwerp, in de jaren 1693—94, de van grauwen gehouwen steen opgetrokken voorgevel van het Stadhuis werd gebouwd, waarin nog tegenwoordig Deventer's gemeentebestuur zetelt. Niet gaarne zouden wij willen beweren, dat Romans een onbekwaam architect was; uit de gelukkige verhoudingen van dezen gevel blijkt wel het tegendeel, en dat deze zeer sober gehouden is — de portiek in Dorischen trant met een balkon daarboven, twee kleine balkons ter weerszijden, en wapenschilden in de attiek, die den gevel bekroont en twee vazen daarop, vormen de eenige versierselen — pleit ook op zichzelf geenszins tegen de verdiensten van den bouwmeester. Maar spreekt dit eenigszins gedrukte, sombere gebouw luide van trotschen burgerzin? Is dit een Huis, dat een overheerschende plaats innam te midden van Deventer's gebouwen? In 't geheel niet. Deze gevel mist al het decoratieve en symbolieke, waardoor de meeste Nederlandsche Raadhuisen zich onderscheidden, en 't doet eigenaardig aan, te constateeren dat de bouwmeester van Lodewijk XIV's grootsten tegenstander een Stadhuis schiep, dat meer het karakter vertoont van zetel van een aan een streng-centraliseerende macht ondergeschikt bestuur, dan van de overheid eener vrije Nederlandsche stad.

Ook de plaats van dit Stadhuis is niet gelukkig. Het staat aan het Grootte Kerkhof, in de schaduw van de eerwaardige muren der St. Lebuïnus-kerk, en heeft tot buurman de vroolijke renaissance-gevel van het Landshuis, die met zijn rijke versieringen en fleurige afwisseling van bak- en bergsteen dadelijk boeit en het oog tot zich trekt. Wij vermoeden dan ook, dat niet vele bezoekers van Deventer er toe zijn gekomen, het inwendige van dit weinig-

imponerend gebouw te bezichtigen. Toch loont een bezoek wel de moeite. Dat blijkt al dadelijk, als men de groote voorzaal van het Stadhuis is binnengetrepen; terwijl niet het geheele gebouw werk van Romans is — zoo werd de zijgevel in 1662 door Philip Vingboons gebouwd en de rest is grootendeels van veel ouder datum — is deze voorzaal of vestibule wel naar het ontwerp van dezen gemaakt. Zij kreeg evenwel een veel rijker karakter in 1766, toen hare muren en gewelven, voor het officieel onthaal van Stadhouder Willem V, rijk met stucwerk in Louis XV-stijl werden versierd. De schouw draagt het stedelijk wapen, rechts daarvan zijn de emblemen van handel en koopvaart aangebracht, waarboven de spreuk: *Super alas aquilarum portavi te* 2), en op den linkerwand de zinnebeelden der rechtspraak, onder de letters S. P. Q. D. 3)

Zeer fraai beeldhouwwerk vertoont de eikenhouten portiek, die tot de secretarie toegang verleent. In de kroonlijst prijkt alweder het wapen der stad, gedekt door de keizerskroon, en geflankeerd door allerlei emblemen. Mooi besneden zijn ook de deurstijlen.

De raadszaal is een teleurstelling; ofschoon Deventer's vroedschap sinds eeuwen op deze zelfde plaats vergaderde, mist zij bijkans alle schoonheid. De tegenwoordige inrichting dateert grootendeels van 't begin der 19de eeuw. Slechts de sierlijke kast met klok herinnert aan vroegere, zij 't niet heel lang vervlogen tijden: zij is van 't jaar 1731, en werk van zekeren Joost van Houten; de vier tafreeltjes echter, op de wijzerplaat geschilderd, en een voorstelling gevend van de vier jaargetijden, zijn van de hand van den Overijselschen schilder Gerrit Jan Palthe. En dan nog iets: het fraaie schilderstuk van Gerhard ter Borch, voorstellende de Deventer magistraat in 1667, in een traaië uit lindenhout gesneden lijst gevat.

Beter heeft de burgemeesterskamer haar oude karakter bewaard. De rij kasten tegen een der wanden vertoont voortreffelijk snijwerk, evenals de door Ionische zuilen geschraagde statige schoorsteen, waarin een schilderij prijkt van Derk Hardenstein (1653), voorstellende Scipio en de bruid van Numantia.

Zie hier dan de voornaamste bezienswaardigheden in Deventer's Stadhuis. Het moge ook inwendig indrukwekkendheid missen, het bezit nochtans enkele kunstproducten van niet geringe beteekenis.

Deventer's Stadhuis schijnt reeds eeuwen op dezelfde plaats te hebben gestaan; van zijn vroegeren gevel weten we slechts, dat hij zeer sierlijk werd genoemd en van een mooie stoep was voorzien. Het wapen der stad, dat boven den ingang van dit oude Raadhuis prijkte, is bewaard gebleven; het vertoont kloek beeldhouwwerk, waarschijnlijk dateerend uit 't midden der 14de eeuw.

A. L.

1) Romans was ook de bouwmeester van 't Loo, en leidde de verbouwing en uitbreiding van 't Kasteel van Breda.

2) Op de vleugels der adelaars heb ik u gedragen. Vergelijk Exodus 19:4

3) Senatus Populusque Daventriensis (Deventers Raad en Volk)

Foto C. Steenbergh.

HET STADHUIS VAN DEVENTER. DE VESTIBULE.

DE VOGELS BIJ DANTE.

HET is in de Nederlandsche periodieken in 1921 weer heel duidelijk gebleken: de Dantelers, de Dante-bewonderaars, dat zijn bijna uitsluitend litteratoren. Te weinigen buiten dien kring beseffen, hoe voor elken ontwikkelde, Dante's schitterende triologie de inspanning loont met groot genot; want de Divina Comoedia is een boek vol levenswijsheid en met name is Dante's groote liefde voor de natuur in al haar verscheiden uitingen, in geen zijner werken zoo stralend gemanifesteerd.

Zoo meesterlijke beelden ontleend aan zon en sterren kan slechts die dichter neerschrijven, die van sterren weet, en ook ze vaak bewonderend heeft beschouwd.

Heel bijzonder groot was ook Dante's liefde voor vogels, en nu ik onder de vele artikelen, hier bij Dante's eeuwfeest verschenen, tevergeefs gewacht heb op den natuurhistoricus, die deze bekoring van Dante's dichtwerk kwam belichten, volgt hier in 1922 nog dit vergeten hoofdstuk over den grooten Florentijnschen vogelvriend, opgedragen aan alle Nederlandsche vogelvrienden, *hierin* met Dante zielsverwant.

Een der groote aantrekkelikheden van Dante's natuurbeschrijvingen is zijn visie van het menschelijke, zelfs in de levenlooze natuur. Het is overbekend, hoe hij bijv. Po en Etschelkaar ontmoeten ziet, als vrienden die samen naar zee gaan om er vrede te vinden.

Hoort nu hoe hij de toewijding, die zijn Vrouwe Beatrice hem betoont, vergelijkt met die der moedervogel: (Paradiso XXIII 1)

Gelijk de vogel, in 't geliefkoosd loover,
Bij 't nest der teedre jongen neer ging strijken,
Den nacht, die alles voor ons schuil houdt, over;

Die om de dierbre kopjes aan te kijken,
De spijs te vinden, opdat hij hen voede (Waarbij de zwaarste moeiten licht gelijken)

Zich vóór den tijd naar 't open takje spoedde,
En op de zon wacht, brandend van verlangen;
Naar 't scheemren spiedt, den strakken blik nooit moede;

Zoo stond mijn Vrouwe..... 1)

De geesten zwevende door de kringen en sferen doen Dante telkens aan vogels denken, niet alleen door hun bewegingen. Bij de verdoemden in het ijs zingt hij: (Inf. XXXII 35):

Zoo zag men in die zwaar bevrozen stroomen,
Als de ooievaar, luid klepp'rend met de tanden,
De droeve vale schimmen boven komen.

De schimmen, die hij in het Vagevuur ontmoet, brengen hem de trekvogels voor den geest: (Purg. XXIV 63):
Hij zweeg, als mocht hem vrede in 't harte dalen.

1) Voor hen, die geen Italiaansch kennen, geven we den wat stroeven Nederlandschen tekst van Bohl, die echter naar onze bescheiden meening onder de Nederlandsche vertalingen in dichtvorm, nog altijd den inhoud van het oorspronkelijke het meest benadert.

Als vogels, die het Nijl-strand 's winters dekken,
Soms in de lucht verzamelen tot scharen
Om in een rei dan ijlings weg te trekken,

Zoo wendden hier nu al die bleeke paren
't Gelaat, en zij versnelden hunne schreden.

De wreedheid der hellegeesten en de ellende der schimmen in het vagevuur vergelijkt hij met wilde en getemde roofvogels. (Inf. XXII 139):

Maar de ander sloeg de klauwen in zijn haren,
Als forsche sperwer; en zoo vielen beiden
Te midden van de kokend heete baren.

De nijdigaards, die met leede oogen het geluk van hunnen evenmensch aanzagen en die Dante in het Vagevuur gestraft zag met door ijzerdraad gesloten oogleden, doen hem denken aan valken of sperwers, gevangen om getemd te worden. Ja, deze straf is waarschijnlijk Dante geïnspireerd door medelijden met het lot dier arme vogels. (Purg. XIII 67):

Gelijk geen zonneglans tot blinde vare,
Kan 't hemellicht niet voor die schimmen gloren,
Van wie 'k daar sprak. Want bij die gansche schare

Zag ik een ijzerdraad door 't ooglid boren
En 't sluiten, 't zelfde lot, zoo vol ellende,
Is wilden sperwers, die men temt, beschoren.

Een engel voert hem (Purg. XIX 46)

„Met open vleug'len, die der zwaan gelijkend,”

naar een hooger omgang van het vagevuur.

Het morgengloren bezingt hij als (Purg. IX, 12):

de stonde,
Dat de eerste zwaluw hare klaaggeluiden Weerklinken laat bij 't naadren van den morgen,
Ligt om zijn vroegre rampen aan te duiden.

In den zesden Hemel (Par. XVIII 73) doet het bewegen der zaligen hem aan watervogels denken:

Als vogels, uit het stroomnat opgestegen,
Die, als verblijd om 't voedsel, voorwaarts sprongen,
Opdat ze in kring of lange rei bewegen,

Zoo hebben deze heiligen gezongen.....

Hoe aandachtig moet Dante de vogels hebben waargenomen om dit tafereeltje te kunnen schilderen: als de zielen in het vagevuur met Dante roerloos hebben geluisterd naar het schoone lied van Casella, en de strenge Cato hen dan opeens vluchten doet. (Purg. II 124):

Gelijk, als duiven zaam ter weide zaten,
De korrels graan of onkruid vreedzaam pikten,
En haar gewonen euvelmoed vergaten,

Wanneer iets voorviel, waar zij van verschrikten,
Zij buit en voedsel ijlings lieten varen,
Daar grooter zorgen haar dan weer omstrikten;

Foto C. Steenbergh.

HET STADHUIS VAN DEVENTER.
PORTIEK, TOEGANG GEVENDE TOT DE SECRETARIE.

Foto C. Steenbergh.

HET STADHUIS VAN DEVENTER.
SCHOUW IN DE BURGEMEESTERSKAMER.

nauwelijks kon gelooven dat de dood — een dozijn dooden — daar ook kon rondwaren.

Toen — pff! De betoovering was verboden. Het wijfjeswaterhoen was ineengedoken, met haar kop vooruitgestoken als een kempiaan, terwijl een groote, oude mannetjesrat voor haar heen en weer sprong. Een kuikentje lag op zijn rug tusschen hen in en de overige vluchtten zoo snel mogelijk naar het water, in alle richtingen. Het was een verbazende verandering en buitengewoon in haar plotselinge stilte. Ik weet niet hoe het was gebeurd. Het was moeilijk te zeggen. Misschien was de rat gekomen uit een hol in den dijk — die was letterlijk doorkruist van ratten- en konijnenholen — of misschien was hij verborgen in het gras, met zijn wreede oogen kijkend en zich onzichtbaar makend zoowel voor het waterhoen als voor den ouden kraai. Hoe dan ook, hij was er, en er was ook het doode kuiken, en nu het eenmaal daar was, had het onbewust zijn nut gehad, want een van de kleine kuikentjes stiet onder het rennen bijna tegen den onbewegelijken, ouden kraai, die alles al dien tijd had gadeslagen met zijn sluwe, guitige oogen. Het kleine balletje zwart dons piepte en ging op zijn staart zitten, of tenminste op de plek waar eenmaal zijn staart zou zijn geweest, als de zwarte houweel van een snavel, waarmee de kraai zijn werk verrichtte, op dat oogenblik niet juist recht op zijn doel was neergekomen en het leven had getikt uit het arme,

kleine atoompje, even snel en gemakkelijk als men het topje van een ei afslaat. — Cra-cra-cra! — zei de oude kraai en stapte zijdelings uit het water.

— Cr-r-uk! kraste het mannetjes-waterhoen en kwam sputterend over den vijver, half vliegend, half peddelend, recht op hem af, in vollen aanval, om zoo te zeggen; half dol van woede en blijkbaar zich niet bewust van het feit dat het zelfs voor een vogel van zijn grootte gevaarlijk was dit te doen — daar aaskraaien niet veilig zonder handschoenen aan te pakken zijn.

Maar de oude kraai trok zich hiervan weinig aan. Hij wachtte alleen maar tot vader-waterhoen bijna bij hem was, en toen — hapte hij het doode kuiken op en vloog weg.

Wat hem betrof, was alle belangstelling in het waterhoengezin geëindigd, terwijl het dubbele broedsel op dien tijd onvindbaar diep tusschen het riet verborgen was. Zij konden, wat hem betrof, den heelen dag met ratten vechten, tenzij een der vechtersbazen dwaas genoeg was om zich te laten dooden, in welk geval het ongetwijfeld — als de doodgraverkevers of de vrienden van den rat er niet te snel bij waren — zijn taak zou zijn den gevallene op zijn eigenaardige manier te begraven.

Tien minuten later was hij terug op de plek van zijn schermutseling met de kieviten. Hij kwam heel stil aan, niet wenschend dien dollen Mr. Kievit te storen of diens gevoelens op eenige wijze te kwetsen; en de overleden kievit-baby oppikkend, die hij op het gras vond liggen juist waar hij ze had achtergelaten, vertrok hij met haastigen spoed juist toen een dreigend „Wiet! Wiet! Wie-e-u-wiet!” onheilspellend boven de naastbijzijnde bremstruik klonk. Maar wij moeten het optreden van den ouden schurk niet verkeerd begrijpen. Hij was zonder eenigen twijfel volkomen in staat zich tegen Mr. Kievit te verdedigen en zelfs tegen twee Mr. Kievits, maar het loonde de moeite niet, dat was alles. Hij had de beide kieviten kunnen dooden, maar de overwinning zou hem ook een gebroken vleugel hebben kunnen bezorgen, want men weet nooit precies wat die dolle kieviten kunnen doen in hun wilde vlucht gedurende den tijd van het nestelen. En wat is een vogel met een gebroken vleugel waard? Niet meer dan een stoomboot met een gebroken schroef.

Deze maaltijd werd als gewoonlijk genuttigd op den dam die zich uitstrekte over de meerachtige verwijding van den zeeboezem. Die dam was op zijn manier een strategische positie, want als men heel voorzichtig op den bovensten

Foto C. Steenbergh.

HET STADHUIS VAN DEVENTER.
WANDBETIMMERING IN DE BURGEMEESTERSKAMER.

rand zat was men netjes verborgen in een klein laantje van het grove gras, welks scherpe pluimen het pad mijlen ver begrensd. Daarentegen kon men zelf ver in het rond zien, want de dam was van tien tot vijftien voet hoog. En deze kwestie van het zorgvuldig kiezen van een voederplaats was bij den kraai een niet minder belangrijk vraagstuk dan bij andere vogels, daar zij juist onder het eten of drinken het grootste gevaar loopen.

Hij kon b.v. niet zijn heele aandacht vestigen op het nuttigen van een jonge kievit en tevens een scherp, onderzoekenden blik werpen op z'n heele omgeving en dit, zou men zoo denken, moet al heel moeilijk zijn in het geval van den kraai, die de gewoonte heeft de huid van zijn slachtoffer netjes binnenste buiten te keeren als een brutale herinnering voor allen, jachtopzieners en anderen, wien het aanging, dat hij hier langs was gegaan.

Bovendien duurde die maaltijd heel lang, ongeveer veertig minuten, en als ge het uitgebreide toilet maken mee rekent — het snavel scherp, het stijve, ritselende uitspreiden van elken breeden, gitzwarten vleugel, het woeste schudden van het heele lichaam, en het peinzende krabben van den kleinen maaltijd.

Ja, de oude kraai was volkomen bereid uit te kijken naar een anderen maaltijd en zooal niet bereid, dan toch even berustend, omdat in de wildernis de bewoners naar een nieuwen maaltijd uitkijken voor zij er dadelijk behoefte aan hebben, daar tusschen het begin van het zoeken en het einde ervan iedere tijd kan verlopen van een minuut tot een dag. Vogels kijken zoowat altijd uit naar voedsel. Dat moeten zij wel. Zij zijn zoo vol leven, zoo actief, zoo als bruisende champagne, als ik mij zoo mag uitdrukken; zij zijn zoo innig en „levendig” levend, en moeten onder het vliegen zooveel brandstof gebruiken om het te kunnen volhouden, dat het heele leven van vele vogels, zoover ik het tot nu toe heb kunnen nagaan, één lang voedselvraagstuk is.

Er is een heerlijke onzekerheid in het leven der wildernis, die het levendig en interessant maakt. Een man kwam langs dien dam en hij had blijkbaar een geweer. De kraai zag dat hij een geweer had. Als die man het achter zijn rug had gehouden, zou die kraai nog de einden aan beide

zijden hebben zien uitsteken. Hij was een expert in het vlugge ontdekken van een geweer. Twee duim van een geweerloop die op vijftig meter afstand uit een kreupelboschje stak, waren voldoende om hem zoo schuw te maken als een schichtig paard. Hij wist ook dat alleen een geweerloop een staafachtigen glans kan afwerpen, of tenminste hij dacht dat hij het wist. Maar veel meer dan dat was hem duidelijk — hij kon den schotsafstand van een geweer schatten en hij was een uitstekend beoordeelaar van afstanden. Veertig meter kon hij, geloof ik, afmeten als met een duimstok, en dat is de schotsafstand van een geweer.

Deze man echter was meer dan honderd vijftig meter verder, toen hij ging zitten, en de oude kraai zag de zon schitteren op den mooien, slanken, blauwachtigen, gepolijsten loop met den bij hem zoo goed bekenden glans, en die loop was naar hem opgeheven. En hij opende half zijn vleugels. Hij was zeker dat het ellendige ding ver buiten den schotsafstand van eenig geweer was, wel van twee geweren. En toch — kijk, er is iets zeer onrustbarends

in de wetenschap dat men, op welken schotsafstand dan ook — op u mikt; voornamelijk wanneer dat — zooals in dit geval — erg lang duurt.

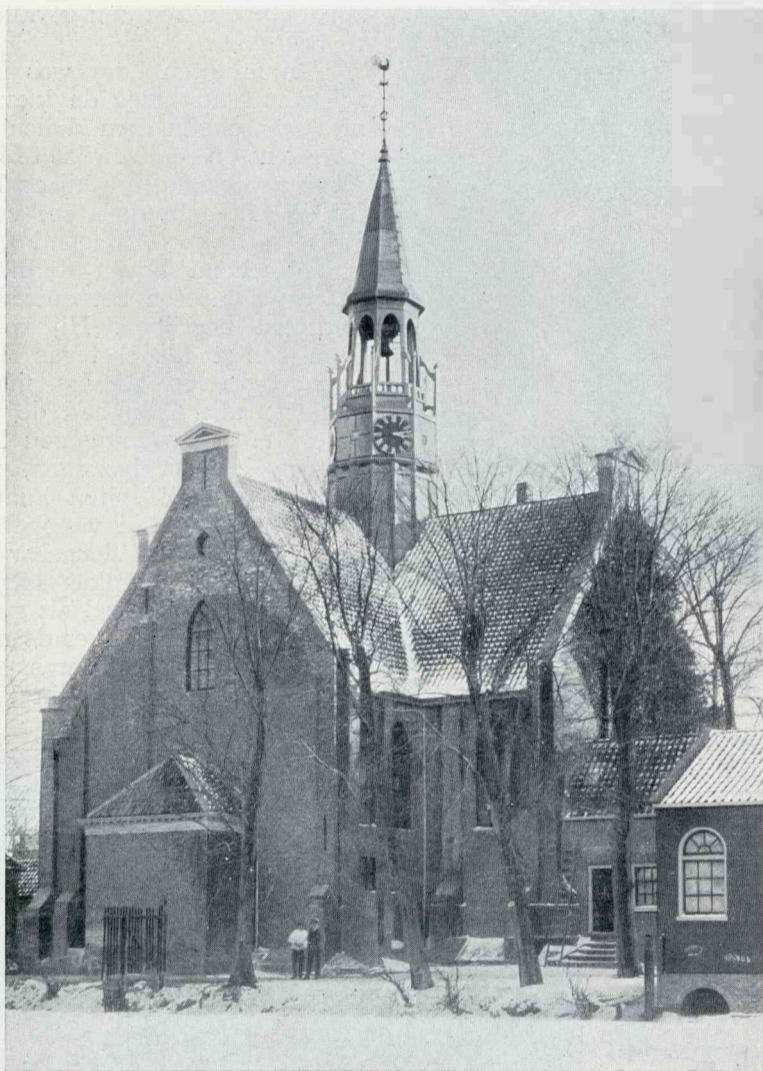
De kraai keek, en de ellendige, dunne, mooie, slangachtige loop keek, en het eene oog boven het verste einde van den loop keek, en de toestand begon den kraai zeer zenuwachtig te maken. Het werd ondragelijk en dit te meer door de absolute stilte in het rond. Het was alsof ieder schepsel in de wildernis opgehouden had met hetgeen het deed, om hem te zien sterven. Hij wist dat zij keken, want zij haatten hem zoo. Maar een feit was — ofschoon niet ieder levend schepsel in het rond bij het eerste alarmsein was gevlucht maar zich ergens had verborgen en rond loerde — dat dit kwam uit vrees voor de tienmaal gehate aanwezigheid van den man en niet in de hoop den kraai te zien sterven.

Eindelijk kon hij het staren van die vereenigde blikken des doods niet langer uithouden. Hij maakte een vreemde, kleine buiging en zijn vleugels werden naar buiten en omlaag geslagen. En op dat zelfde oogenblik scheen het geweer naar hem te spuwen. Op dien afstand klonk het tenminste niet luider. Er was ook een vaag, blauw wolkje om den onheilspellenden muil.

Bijna oogenblikkelijk schoot iets onder de pooten van den kraai door met een „zzzp”, en trof den grond met een geluid dat alleen maar door „ftt” omschreven kan worden. En de oude kraai werd een verdwijnende zwarte vlek aan den hemel, gewikkeld in een glinsterenden stralenkrans van wild klepperende vleugels. Het was zijn eerste ervaring van een 22 kaliber geweer, en het maakte dat hij zich ziek en duizelig gevoelde. Geen noemenswaardige knal, schijnbaar geen vaste schotsafstand — niets. Lieve hemel, en de gevreesde man er achter alleen wist op welken afstand het kon dooden. O, een kraai was thans nergens meer veilig, leek het wel! Als het noodlot niet had gewild, dat hij juist op dit oogenblik opvlood, dan zou de kleine 40 grein kogel een mooi rond gaatje recht door zijn lichaam hebben gemaakt, en — arme, oude kraai!

Een mijl verder — en hij had niet veel tijd noodig voor dien afstand — hoorde hij geluiden, en die geluiden wezen op ruzie.

(Wordt vervolgd).

DE HERSTELDE KERK TE KOOG AAN DE ZAAAN.

De herstelde Kerk te Koog aan de Zaan.

In den avond van den 2den Mei 1920 werd de Kooger Kerk, oorspronkelijk een enkelschepig bedehuis, maar in 1824 tot kruiskerk vergroot, door den bliksem getroffen, en toen om zes uur in den morgen het vuur was geblusht, stonden van de kerk nog slechts de vier muren overeind. Toren en kap met gewelf waren verdwenen. Gelukkig had men de mooie oude voorwerpen, die het gebouw bevatte, in veiligheid weten te brengen. Onmiddellijk na den brand werden maatregelen genomen om tot den herbouw over te gaan, en in de nu afgelopen maand werd de geheel-herstelde kerk weder in gebruik genomen. De architect Jan de Meijer, onder wiens toezicht de wederopbouw geschied is, heeft zooveel mogelijk de kerk in haar oude gedaante hersteld, maar hij ontwierpen nieuwen kruistoren, daar hij het oude torentje, dat in 1824 van de westzijde van het kerkdak naar het midden van de vergrootte kerk was „verkrooden”, op die plaats al te nietig en gedrukt achtte.